

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

Cilt: 1 • Sayı: 2 • 2003 • Yılda iki defa yayınlanır

Sahibi Bilim ve Sanat Vakfı **Yazı İşleri Müdürü** Salih Pulcu

Yayın Kurulu

Şevket K. Akar, Ebubekir Ceylan, Coşkun Çakır, Ahmet Davutoğlu, Samime İnceoğlu,
İhsan Fazlıoğlu, Abdülhamit Kırmızı, Mustafa Özel, Yunus Uğur

Danışma Kurulu

Gökhan Çetinsaya, *İstanbul Teknik Üniversitesi*

Mehmet Genç, *Bilgi Üniversitesi*

Tevfik Güran, *İstanbul Üniversitesi*

Mehmet İpşirli, *Fatih Üniversitesi*

Cemal Kafadar, *Harvard Üniversitesi*

Mustafa Kara, *Uludağ Üniversitesi*

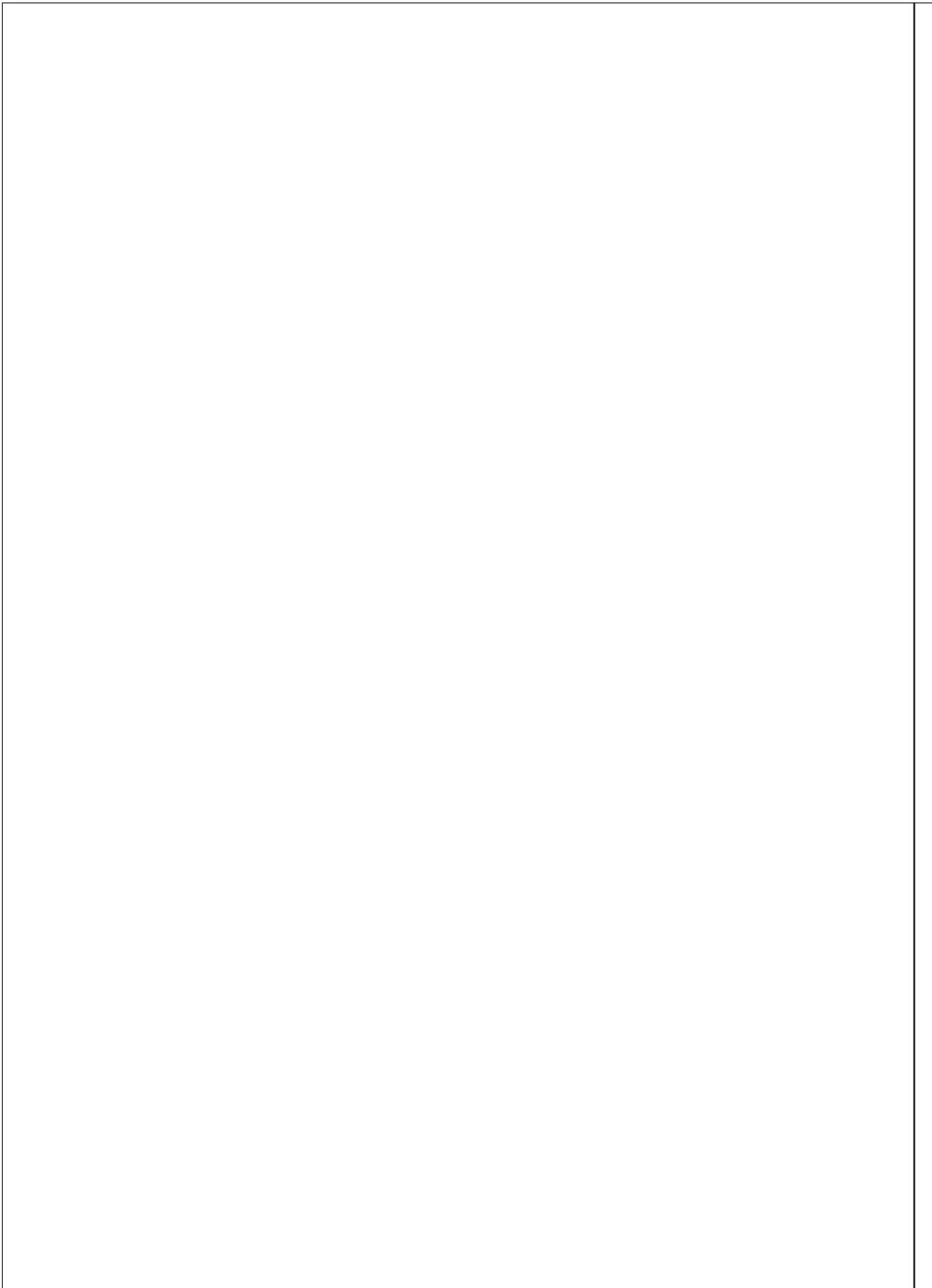
Sabri Orman, *Marmara Üniversitesi*

Adres Vefa Cad. No. 35 34470 Vefa İstanbul

Tel 0212. 528 22 22 pbx **Faks** 0212. 513 32 20 **e-mail** talid@bisav.org **internet** <http://www.bisav.org.tr>

Dergiye gönderilen yazılar hakemler tarafından değerlendirilir. Dergide yer alan yazılardan yazarları sorumludur.

Dergiye gönderilen yazılar yayınlanınsın, yayınlanmasın iade edilmez.

Cilt 1 | Sayı 2 | 2003

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI

Türk İktisat Tarihi

LİTERATÜR DERGİSİ

SAYISI

Sunuş

Türkiye'de Siyaset Tarihçiliğinin Yükselen Düşüşü: "Gök Ekini Bıçmış Gibi"
Gökhan ÇETİNSAYA 7-15

İslam Öncesi Türk Tarihi Kaynakları
Ali AHMETBEYOĞLU 17-24

*Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Yükseliş Dönemi Siyasî Tarihi Üzerine
Cumhuriyet Döneminde Yapılan Çalışmalar*
Fahmeddin BAŞAR 25-56

İslahatlar ve Buhranlar Literatürü: III. Selim ve II. Mahmud Dönemi
Mehmet Ali BEYHAN 57-99

Osmanlı Siyasî Tarihinin Ana Kaynakları: Kronikler
Erhan AFYONCU 101-172

Osmanlı Tarihi Sahasında Türkçe Başvuru Eserleri: Akademik ve Siyasal Bir Durum Tespiti
Selçuk Akşin SOMEL 173-230

Osmanlı Tarihçiliğinde Tanzimat Öncesi Siyaset Düşüncesine Yaklaşımlar
Hüseyin YILMAZ 231-298

Osmanlı Siyaset Düşüncesi Kaynakları ile İlgili Yeni Bir Kavramsallaştırma: İslahatnâmeler
Coşkun YILMAZ 299-338

İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Siyasetnâmeler Bibliyografyası
Orhan ÇOLAK 339-378

Osmanlı Düşünce Geleneğinde 'Siyasi Metin' Olarak Kelâm Kitapları
İhsan FAZLIOĞLU 379-398

Kemal Karpat ile Siyaset Tarihi Üzerine 399-422

Kuruluştan Tanzimat'a Osmanlı Diplomasi Tarihi Literatürü
Mehmet Alaaddin YALÇINKAYA 423-489

Osmanlı Sefaretnâmeleri Hakkında Yapılan Araştırmalar
Hasan KORKUT 491-511

Türkiye'de Osmanlı Afrika Araştırmaları
Ahmet KAVAS 513-528

Osmanlı Askeri Tarihi Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi

Kahraman ŞAKUL 529-571

*Bir Klasik Donem Siyaset Tarihçisi Olarak Cornell Fleischer ve
"Tarihi Mustafa li: Bir Osmanlı Aydın ve Burokrati"*

Fatma SEL TURHAN 573-583

Rifa'at Ali Abou-El-Haj: Osmanlı Devlet ve Siyasi Yapısına Farklı Bir Bakış

Yunus UŐUR 585-599

Bernard Lewis ve Oryantalist Gelenek

Őzgur ORAL 601-619

Başlarken

Dergimizin bu sayısında, Türk Siyaset Tarihi ile ilgili üç alanı kapsamayı amaçladık: İç politika ya da siyasî tarih; dış politika ya da diplomasi tarihi; siyasî fikirler ya da siyasî düşünce tarihi. Bu üç alanı; hem kronolojik (Osmanlı öncsinden bugünlere), hem tematik (farklı coğrafi bölgeler, başvuru eserleri, askeri tarih...) yönden kuşatmaya çalıştık. Literatür inceleme yazıları, bibliyografyalar, tarihçiler ve eserleri üzerine değerlendirmeler, ustalarla röportaj, tez ve kitap tanıtma yazıları, dergi içerikleri dergimizin ikinci sayısının muhtevasını oluşturmaktadır. Gerek dönemin, gerekse sahanın genişliği elinizdeki sayının hacmini büyüttüğünden dolayı; bir kırılma noktası olarak kabul ettiğimiz Tanzimat'ı esas alarak, bu sayıyı Tanzimat Öncesi Türk Siyaset Tarihi ile sınırladık. Tanzimat sonrası Türk Siyaset Tarihine ilişkin çalışmalara ise üçüncü sayımızda yer verilecektir.

İkinci sayımızın temel değerlendirme yazısı Gökhan Çetinsaya tarafından kaleme alındı. *Türkiye'de Siyaset Tarihçiliğinin Yükselsemeden Düşüşü: "Gök Ekini Biçmiş Gibi"* başlığını taşıyan makalesine, Çetinsaya, siyasî tarih tanımlamasıyla başlamakta ve öncelikle Türk siyasî tarihçiliğinin temellerini özetlemektedir. Daha sonra, Türkiye'de modern tarihçiliğin başlangıcını, gelişimini, akademik bir disiplin haline dönüşümünü ve nihai olarak da modern batı tarihçiliğinin bir temsilcisi oluş sürecini değerlendiriyor. Bu anlamda 'modern Türk tarihçiliğinin doğuşu bakımından Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yılları arasında bir geçişlilik' olduğunu iddia eden yazar, 1930'lu ve 1940'lı yıllardan sonra sosyo-ekonomik tarihçiliğin hakim tarihçilik anlayışı olarak öne çıkmasıyla birlikte siyasî tarihçiliğimizin, gelişimini tam olarak tamamlayamadan geri plana düştüğünü iddia etmektedir.

Siyasî tarihimizi konu edinen yazılardan oluşan grubun ilk yazısı, Ali Ahmetbeyoğlu'nun, İslam öncesi Türk tarihine ilişkin kaynakları değerlendiren *İslam Öncesi Türk Tarihi Kaynakları* başlıklı yazısıdır. İkinci olarak, Fahameddin Başar Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemini, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Yükseliş Dönemi Siyasî Tarihi Üzerine Cumhuriyet Döneminde Yapılan Çalışmalar* başlıklı çalışmasında ele almaktadır. M. Ali Beyhan ise, *Islahatlar ve Buhranlar Literatürü: III. Selim ve II. Mahmud Dönemi* başlıklı yazısında, buhranlar ve ıslahatlar devri üzerine yapılan çalışmaları değerlendirmektedir. Erhan Afyoncu'nun, Türk siyasî tarihinin temellerini oluşturan önemli bir kaynak grubu olarak kronikleri incelediği *Osmanlı Siyasî Tarihinin Ana Kaynakları: Kronikler* adlı çalışması, aynı zamanda, Türk tarih yazıcılığına da önemli bir ışık tutmaktadır. Selçuk Akşin Somel tarafından kaleme alınan *Osmanlı Tarihi Sahasında Türkçe Başvuru Eserleri: Akademik ve Siyasal Bir Durum Tespiti* başlıklı çalışması da bu grubun son yazısını oluşturmaktadır.

Siyaset düşüncesi ağırlıklı çalışmaların yer aldığı ikinci grubun ilk yazısı, Hüseyin Yılmaz'ın *Osmanlı Tarihçiliğinde Tanzimat Öncesi Siyaset Düşüncesine Yaklaşımlar* isimli incelemesidir. Yılmaz, çalışmasında, ağırlıklı olarak, dönemi irdeleyen ikincil kaynakların bir değerlendirmesini sunmaktadır. Coşkun Yılmaz, *Osmanlı Siyaset Düşüncesi Kaynakları İle İlgili Yeni Bir Kavramsallaştırma: İslahatnâmeler* başlıklı denemesinde, daha çok klasik kaynaklara yer vermekte ve literatüre bir katkı olarak 'ıslahatnâme' kavramını önermektedir. Orhan Çolak'ın *Osmanlı Siyasetnâmeleri Bibliyografyası* başlığını taşıyan çalışması, İstanbul kütüphanelerinin taranması suretiyle oluşturulmuş önemli bir bibliyografya çalışmasıdır. İhsan Fazlıoğlu'nun, orijinal bir yaklaşım geliştirerek kelam kitaplarının siyaset düşüncesine katkısını tartıştığı *Osmanlı Düşünce Geleneğinde 'Siyasî Metin' Olarak Kelâm Kitapları* başlıklı incelemesi, bu grubun son yazısını oluşturmaktadır.

Üçüncü gruptaki yazılar ağırlıklı olarak diplomasi tarihimize ilgilidir. M. Alaaddin Yalçınkaya, *Kuruluştan Tanzimat'a Osmanlı Diplomasi Tarihi Literatürü* başlıklı yazısında, Osmanlı devletinin diplomatik münasebetleri hakkında kapsamlı bir döküm sunmaktadır. Hasan Korkut'un *Osmanlı Sefaretnameleri Hakkında Yapılan Araştırmalar* başlıklı yazısı, Osmanlı diplomasisinin önemli bir enstrümanı olan sefaretnameleri konu edinmektedir. *Türkiye'de Osmanlı Afrikası Araştırmaları* başlıklı spesifik çalışmasında Ahmet Kavas, kullandığı "Osmanlı Afrikası" kavramı ile bu alandaki literatüre özgün bir katkı yapmaktadır. Literatür değerlendirme yazılarının sonuncu yazısı, bize Osmanlı askerî tarihiyle ilgili oldukça etraflı bir literatür sunan Kahraman Şakul'a ait: *Osmanlı Askerî Tarihi Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi*.

İlk sayımızda, dergimizin her sayısında yoğunlaştığı konu ile ilgili o alanın yetkin kişileriyle yapılmış röportajlara yer vereceğimizi duyurmuştuk. Dergimizin Türk Siyaset Tarihine ayırdığımız elinizdeki sayısında, bu alanda değerli ürünler vermiş Kemal Karpat'la yapılmış bir söyleşiye yer verdik. Zevkle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

Son bölüm, bazı önemli Osmanlı tarihçilerinin ve eserlerinin tanıtım-değerlendirmesine ayrıldı. Bu kısmın ilk yazısı olarak yer alan tanıtım yazısında Fatma Sel Turhan, *Bir Klasik Dönem Siyaset Tarihçisi* olarak nitelediği Cornell Fleischer ve ünlü eseri *Tarihçi Mustafa Ali*'yi tanıttı. Sonraki yazıda Yunus Uğur, *Osmanlı Devlet ve Siyasi Yapısına Farklı Bir Bakış* getirdiğini iddia ettiği Rıfat Ali Abou-El-Haj'ı inceledi. Özgür Oral, bu bölümün son tanıtım yazısı olarak yer verdiğimiz *Modern Türkiye'nin Doğuşu* isimli eseri merkeze alarak Bernard Lewis'in düşüncelerinin genel bir değerlendirmesini sunmaktadır.

Başlangıçta planladığımız halde, çeşitli sebeplerle bize ulaşmayan yazılar nedeniyle - Selçuklu tarihi, Arap vilayetleri tarihi vb. gibi- bazı alanlarda boşluklar oluştuğunu belirtmeliyiz. Elimizde olmayan nedenlerle oluşan bu eksikliği, daha sonra yayınlayacağımız sayılarda gidermeyi hedefliyoruz.

Üçüncü sayıda buluşmak dileğiyle...

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi